

Κείμενο

Γρηγόριος Ξενόπουλος (1867-1951)

Στέλλα Βιολάντη [απόσπασμα]

Ο Χρηστάκης Ζαμάνος στέλνει ένα γράμμα στη Στέλλα, κόρη του πλούσιου μεγαλέμπορου Παναγή Βιολάντη, στο οποίο της δηλώνει τον έρωτά του· με τον ίδιο τρόπο τού απαντά θετικά και εκείνη. Όταν ο πατέρας της μαθαίνει ότι ο νέος ανακοινώνει το περιεχόμενο του γράμματος, θεωρεί προσβολή τη σύνδεση του ονόματος της κόρης του με το όνομα ενός απλού υπαλλήλου. Πλημμυρισμένος από οργή, αφού της έκανε αυστηρότατες παρατηρήσεις, την έδειρε και την έριξε στη σοφίτα του αρχοντικού του όπου και την εγκατέλειψε μέχρι εκείνη να αλλάξει γνώμη. Στο απόσπασμα που ακολουθεί, η μητέρα της Στέλλας αναλαμβάνει μεσολαβητική προσπάθεια, πιστεύοντας ότι έχει βρει τη λύση.

Ήταν παραμονές έχεις Παναγίας. Μεθαύριο το σπίτι είχε διπλογιόρτι —Μαρία έλεγαν τη Βιολάνταινα— και τι καλά αν μπορούσε να γίνει καμιά οικονομία, να έλθει η συμφιλίωση, να κατεβεί και η Στέλλα, να καθίσει στο τραπέζι, να φανεί στον κόσμο...

— Ήλθα να σου πω δυο λόγια, έχεις είτε η Βιολάνταινα χαρούμενη.

Η Στέλλα, καθώς κρατούσε το μέτωπο με τα δύο χέρια, εσήκωσε τα μάτια κι εκοίταξε τη μητέρα έχεις έκπληκτη. Δεν ήταν συνηθισμένη σε τέτοιο ύφος.

— Ακούς;

— Τι είναι; Ψιθύρισε η Στέλλα.

Με λίγα λόγια η Βιολάνταινα διατύπωσε την πρότασή έχεις: Να πέσει στα πόδια του πατέρα έχεις και να του γυρέψει συχώρεση· να του πει πως μετανόησε για το κίνημά έχεις· να του υποσχεθεί πως στο εξής δε θα έκανε τίποτα χωρίς το θέλημά του· να τον βεβαιώσει πως έπαυσε πια να συλλογίζεται το Χρηστάκη, κι εκείνος ήταν πρόθυμος να τη συχωρέσει, και μέρα που ξημέρωνε μεθαύριο, να τη δεχθεί στην αγκαλιά του, και γρήγορα να φροντίσει να την παντρέψει, έχεις έχεις πρέπει, μ' ένα καλό και άξιο... αμή τι;

Η Στέλλα την άκουσε χωρίς να την διακόψει, με το ίδιο ύφος που έπαιρνε και όταν την εκτυπούσαν. Έπειτα κατέβασε τα χέρια από το κεφάλι, κοίταξε τη μητέρα έχεις κατάματα, και με όλη την ηρεμία, με όλη τη γαλήνη έχεις σταθερότητας, επρόφερε:

— Όχι!

Η Βιολάνταινα εσκίρτησε τρομαγμένη· έπλεξε τα χέρια, και με φωνή υπόκωφη, σε τόνο μομφής υπέρτατης, το ξαναείπε:

— Όχι!

— Όχι! Είπε η Στέλλα και τη φορά αυτή ένα κύμα ετάραξε την πρώτη γαλήνη, και η άρνηση εβγήκε από τα χείλη έχεις με πείσμα μαζί και περιφρόνηση.

— Μα, παιδί μου, συλλογίζεσαι τι λες; Συλλογίζεσαι τι κάνεις; Ερώτησε η Βιολάνταινα· κι εγύρισε πίσω έχεις, κι εκλείδωσε από φόβο τη θύρα.

— Όχι! Είπε η Στέλλα και εκ τρίτου· και τώρα ήταν ολόκληρη τρικυμία αγανακτήσεως, και μαζί με τη φωνή, εσηκώθη και αυτή ορθή, υψηλή, αγέρωχη.

Κι εμίλησε:

— Όχι, χίλιες φορές όχι! Ό,τι έκαμα ήταν κακό, το ξέρω· μα το έκαμα τώρα. Του έγραψα «είμαι δική σου», και θα είμαι για πάντα. Ναι, να πέσω στα πόδια του πατέρα μου, και να του φιλήσω τα χέρια, και να του γυρέψω συχώρεση γι' αυτό που έκαμα, έτσι χωρίς να θέλω, σε μια στιγμή τρέλας, αδυναμίας... Μα να με συχωρέσει κι εκείνος και να μου δώσει το Χρηστάκη... Α, μη σου κατοφαίνεται και σώπα! Καλός, κακός, έχεις είναι τώρα για μένα. Ακούστηκα μαζί του, και αυτό μου φθάνει. Έπειτα, τι έχεις μέλει εσάς; Εγώ θα είμαι ευτυχισμένη, εμένα μ' αρέσει. Πως είναι φτωχός; Πφ! Βλέπω τι ευτυχία που έχετε οι πλούσιοι στα σπίτια έχεις... Επιτέλους αλλιώςτικα δε γίνεται· άλλον εγώ δεν παίρνω!

— Μα ορίζεις εσύ τον εαυτό σου; Επρόλαβε να ρωτήσει η Βιολάνταινα.

— Τον ορίζω!

— Όχι· ο πατέρας σου σε ορίζει· ο πατέρας σου ορίζει και μένα και το Νταντή, και τη Νιόνια και όλους.

— Δεν ξέρω για έχεις, μα εμένα δε με ορίζει. Εγώ, εγώ ορίζω τον εαυτό μου· να, κοίταξε, τον ορίζω!... τον ορίζω!...

Κι έκαμψε το δάχτυλό έχεις, και το εδάγκασε στον κόμπο με λύσσα, καθώς μιλούσε. Και ο πόνος έδωσε στη φωνή έχεις κάτι το απείρως τραγικό· και η Βιολάνταινα, και αυτή ακόμη, αισθάνθη ότι ήταν μεγάλη η στιγμή εκείνη.

— Τι θέλεις να πεις μ' αυτό; Ρώτησε με τρόπο.

— Να, ότι τον εαυτό μου τον κάνω ό,τι θέλω... Μπορώ να κόψω τώρα το χέρι μου και να το πετάξω από το παράθυρο; Ε, ορίζω τον εαυτό μου. Ο πατέρας μου τίποτα δεν μπορεί να κάμει· πως θα με δείρει; Πως θα με κλείσει; Πως θα με σκοτώσει; Τι με τούτο; Πάλι εγώ κάνω ό,τι θέλω —τον εαυτό μου— και σα δε θέλω εγώ, άλλον άνθρωπο δεν παίρνω. Όχι· ποτέ δε θα με δώσει σε όποιον θέλει εκείνος. Έχεις το λέω για να το ξέρετε μια για πάντα, γιατί δεν θα το ξαναπώ: Ή το Χρηστάκη ή κανέναν. Εγώ είμαι η Στέλλα του Βιολάντη!

Κι εκτύπησε το στήθος έχεις το πλατύ με δύναμη, κι από τα μάτια έχεις τα αδάκρυτα ετοξεύθη άγρια αστραπή. Ω, ήταν ωραία τη στιγμή εκείνη! Το πάθος έχεις εχρωμάτισε, έχεις εζωογόνησε το κατάλευκο πρόσωπο· τα πέταλα του κρίνου επήραν ένα ρόδινο χρώμα αδύνατο· ίχνος κατοπάθειας δεν εφαινετο

πλέον, και για μια στιγμή, η κόρη έλαμψε με την πρώτη έχεις ομορφιά την υπερήφανη, με την πρώτη υγεία και ζωή.

Η Βιολάνταινα αναγκάστηκε να χαμηλώσει το κεφάλι. Έβλεπε έξαφνα εμπρός έχεις μια δύναμη νέα, που δεν την ήξερε, που δεν την εφαντάζετο ως τώρα. Αλήθεια, αυτή ήταν η Στέλλα του Βιολάντη, η κόρη του πατέρα έχεις.

— Εκατάλαβα, εψιθύρισε με λύπη· μα δε συλλογίζεσαι, δυστυχισμένη, τι θα πάθεις, αν ακούσει τέτοιο πράμα ο πατέρας σου;

— Δεν τον φοβάμαι! Εφώναξε η Στέλλα· και τι θα μου κάμει; Θα με σκοτώσει... είναι άλλο; Ε, δε με μέλει, σου είπα. Εγώ δε γυρεύω να ζήσω, παρά να ζήσω ευτυχισμένη. Αν δεν μπορώ, καλύτερα να με σκοτώσει... Καλύτερα να πεθάνω... Στάσου να σου πω· αν δεν έγραφα εκείνο το γράμμα, δε θα μ' έγνοιαζε· μα τώρα που το έγραψα, θα κάμω ό,τι μπορώ για να σώσω την υπόληψή μου. Θα μου τη σώσει ο γάμος; Θα μου τη σώσει ο θάνατος; Μου είναι αδιάφορο. Είδες αν άνοιξα το στόμα μου να παραπονεθώ ποτέ για τα βασανιστήρια που μου κάνετε τόσον καιρό;...

— Καλέ τίνος τα λες αυτά τα παραμύθια; Είπε η Βιολάνταινα με μορφασμό ανυπομονησίας. Και τι πως έγραψες ένα γράμμα, που στο κάτω κάτω το πήραμε πίσω;... Εγώ να σου πω τι είναι: είναι... που αγαπάς το Χρηστάκη.

Η Στέλλα κλονίσθηκε από παλμό δυνατό. Στην αρχή τής ήλθε να το αρνηθεί, να το κρύψει. Όχι, δεν ήταν έχεις ο λόγος... Αλλά έπειτα συλλογίσθηκε ότι μια που άρχισε, έπρεπε να τα πει όλα· και σα να το ήξερε πως ήταν η τελευταία φορά που θα μιλούσε, άντλησε διαμιάς όσο θάρρος υπήρχε στα βάθη έχεις παρθενικής έχεις ψυχής, και είπε:

— Ναι, τον αγαπώ. Αν δεν τον αγαπούσα, δε θα του έδινα ακρόαση· αν δεν τον αγαπούσα, δε θα μ' έγνοιαζε για το γράμμα, —ούτε η πρώτη είμαι ούτε η ύστερη— δε θα επίμενα ολωσδιόλου, και θα έπαιρνα όποιον ήθελε ο πατέρας μου. Μα τον αγαπώ, και θα κάμω ό,τι μπορέσω για να τον πάρω.

— Βγάλ' το αυτό από το νου σου, γιατί ο πατέρας σου δεν τ' ακούει! Είπε η Βιολάνταινα.

— Ποιος το ξέρει!... Μπορεί στο τέλος να με λυπηθεί και να δει το σωστό. Έχουμε τόσα παραδείγματα!

— Α! τέτοιες ελπίδες έχεις; Ω, κακομοίρα, κακομοίρα! Δεν τον ξέρεις τον πατέρα σου!

— Μπορεί· μα εμένα δε με χωράει άλλο ετούτο το σπίτι.

Διαμιάς η Στέλλα έγινε μελαγχολική. Εκάθισε πάλι στο διβανάκι, και με φωνή περίλυπη, σα να μιλούσε μονάχη έχεις, εξακολούθησε:

— Όχι! Δε με χωράει το σπίτι... Σε κάθε χτύπημα που μου δίνουν, ακούω μέσα μου σα μια φωνή να μου λέει: «Φύγε!... Φύγε!...»

Η Βιολάνταινα όρμησε έξω φρενών, με τα χέρια σηκωμένα, με τα μάτια άγρια.

— Τι είπες; Εφώναξε· να φύγεις; Ω, συφορά μου και μαυρίλα μου!... να φύγεις;

— Δεν είπα τέτοιο πράμα! Είπε η Στέλλα με περιφρόνηση. Σεις μου το λέτε με τον τρόπο έχεις.

— Όχι, το είπες! Αντίπε η Βιολάνταινα είπες πως θα φύγεις! Και για κοίταξε καλά, γιατί εγώ δεν...

Ο θυμός έπνιξε τη φωνή έχεις. Κι έβλεπε τριγύρω έχεις, σαν να εζητούσε ν' αρπάξει τίποτα για να κτυπήσει τη Στέλλα.

Ο τρόπος έχεις ανέβασε στην επιφάνεια όλο το πείσμα έχεις κόρης. Όχι, δεν το είπε! Έχεις έβαζαν στο στόμα λόγο που δεν είπε. Το εσυλλογίσθη, πέρασε κι αυτό από τον νου έχεις, αλλά όχι, δεν το είχε αποφασίσει. Και ίσως δε θα το έκανε ποτέ, όσο σκληρά και αν την τυραννούσαν, γιατί ήταν η Στέλλα του Βιολάντη, και είχε την περηφάνια έχεις, και θα προτιμούσε να πεθάνει, παρά ν' ακουσθεί πως ξεπόρτισε. Αλλ' αφού ήταν έτσι, αφού ήθελαν με το στανιό να την πείσουν πως το είπε, καλά λοιπόν, να ιδούν!

— Ναι, το είπα! Εφώναξε δυνατώτερα από τη μητέρα έχεις. Το είπα και θα το κάμω!

Μιλούσε με όλο το απεγνωσμένο θάρρος ανθρώπου που αυτοκτονεί. Η Βιολάνταινα τα έχασε· ο θυμός έχεις εκόπη, τα γόνατά έχεις ελύθησαν, κι έπεσε σε μια καρέκλα, όγκος αδρανής. Αλλά ήταν μια στιγμή μόνο αδυναμίας. Αμέσως εσηκώθη, και κεραυνοβολούσα τη Στέλλα με το βλέμμα, εξεστόμισε σε μια βάνουση φράση όλη την εντύπωση που έχεις έκανε το ξαφνικό ξύπνημα έχεις δυνατής εκείνης ψυχής, που την εδοκίμαζε η βία και το μαρτύριο:

— Εκατάλαβα· εσύ, παιδί μου, έχεις το διάολο μέσα σου!

Γρηγ Ξενόπουλος

ΘΕΜΑ 2β

Στο απόσπασμα που παρατίθεται, ο Ξενόπουλος αποτυπώνει τον χαρακτήρα της Στέλλας τόσο με λεκτικές όσο και με εξωλεκτικές εκφράσεις. Επισήμανε τα σημεία αυτά και τον ρόλο τους στην ανάδειξη της προσωπικότητάς της.

(10 μονάδες)

ΘΕΜΑ 3. Ερμηνεία και παραγωγή λόγου (150 - 200 λέξεις)

Ο Παναγής Βιολάντης, πατέρας της Στέλλας, συναντά κάποια από τις ημέρες του εγκλεισμού της κόρης του έναν γνωστό του, ο οποίος τον ερωτά για το τι συμβαίνει με την κόρη του, “διότι κυκλοφορούν διάφορες φήμες”. Διατύπωσε την, κατά τη γνώμη σου, απάντηση του Βιολάντη, λαμβάνοντας υπόψη σου τον χαρακτήρα του, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο.

(40 μονάδες)